

Recycling van katoenen kleren om er nieuwe van te maken. Soms kost recycling meer energie dan het oplevert.

foto ANP

De kleur van onze economie

Het is duidelijk dat met de huidige financiële crisis de oude manier van economisch denken zijn langste tijd heeft gehad. De grijze economie, gebaseerd op de theorieën van onder andere Milton Friedman met een sterk geloof in de efficiëntie van de private sector en het marktmechanisme, is mede debet aan de huidige crisis. Het positieve is dat het de wetenschap en de politiek aanzet tot nadenken over andere benaderingen van onze economie en samenleving.

Een van de veelgenoemde oplossingen is die van een overgang naar een groene economie. De kern van een nieuwe, groene economie is het schoon en veilig produceren en consumeren van goederen, materialen en energie. Een groene economie is circulair, wat betekent dat afval de grondstof vormt voor nieuwe producten. Een groene economie is *biobased*, wat wil zeggen dat we geen aardolie meer gebruiken, maar groene grondstoffen op basis van planten en restproducten. Een groene economie - alhoewel een stap in de goede richting - is ech-

door Pim Martens

ter een illusie. Als we efficiënter produceren, maar er tegelijkertijd twee keer zoveel van produceren omdat het groei-dogma nog steeds overheerst, is het uiteindelijke plaatje altijd minder duurzaam dan daarvoor. De groene economie heeft nu ook nog andere ernstige tekortkomingen: we vragen consumenten om meer te betalen voor in het algemeen minder kwaliteit, en we vragen geldschieters om meer te investeren voor minder rendement - en hopen dat dit in de toekomst verandert. Daarnaast zijn veel van de met dollar- of eurotekens in de ogen geïnvesteerde bedragen in duurzame aandelen ook grotendeels verdampt.

Een blauwe economie dan, zoals voorgesteld door Gunter Pauli? Pauli ontwikkelde vanaf eind jaren '90 het idee van een blauwe economie. Geïnspireerd op ecosystemen creëert de blauwe economie door cyclische productie - daar hebben we het weer - uit 'afval' voedsel, inkomen en banen. Vergelijkbaar met het *cradle-2-cradle* denken dus.

De kern van zowel de groene als de blauwe economie is dat duurzaamheidsproblemen met innovatieve verbeteringen kunnen worden opgelost, zonder dat we onze levensstijl drastisch hoeven aan te passen. Er wordt vooral naar oplossingen gezocht in met name de techniek, en niet in bijvoorbeeld de maatschappelijke of culturele hoek, en de associatie met groei, geld verdienen, en een voortzetting van ons consumptie gedrag is duidelijk aanwezig. Ook blijven de gevolgen van groene of blauwe economische systemen voor transport (demontage en hergebruik van producten leiden tot meer vervoer) en energiegebruik (recycling kost veel energie) onderbelicht. Dat een groene of blauwe economie leidt tot duurzaam-

me uitkomsten, staat dus allerm minst vast. Hoe afvalstromen zo kunnen worden geleid dat ze precies in de juiste hoeveelheid, op het juiste moment en op de juiste plaats als 'voedsel' voor andere processen kunnen dienen, met een gering beroep op transport en energie, is een open vraag. Hetzelfde geldt voor de vraag hoe de bijna inherente groei van de technosfeer kan worden beperkt.

Duidelijk is dat denken in welke economische kleur niet werkt. We moeten af van het denkbeeld dat 'winst' automatisch 'meer geld' betekent, en dat 'groei' alleen 'economisch' kan zijn. We moeten beseffen dat we mens en milieu boven winst en kapitaal moeten stellen. Beter zou zijn het gehele economische denken te vervangen door een denkwijze die de complexiteit van onze maatschappelijke en milieuvraagstukken onder ogen durft te zien. Duurzame ontwikkeling dus, maar dan zonder de P van *profit*.

Prof. Dr. Pim Martens is hoogleraar duurzame ontwikkeling aan de Universiteit Maastricht